

Bu yazıda iki işi birlikte yapmaya giriştim. Birincisi “Kur’anı nasıl anlarım” sorusunu soranlara tecrübelerim ışığında yardımcı olmak. İkincisi Kur’anda “salat” kavramının hangi anlamda kullanıldığını araştırmaya devam etmek. Çünkü aslında bu iki konu birbirinden uzak konular değil; tersine yakın ve ilişkili konular.

Müzemmil Suresi’nin son ayetinin Kur’anı anlamak konusunda bizlere önemli bir yol sunduğu kanaatindeyim. Aynı zamanda “salat” kavramı hakkında da önemli bir bilgiyi barındırıyor.

Ayetin Türkçe çevirisini yazarken, SALAT kelimesini olduğu gibi bıraktım. “Akimu” ifadesinin de “kılmak, dosdoğru” gibi anlamı olmadığını artık önceki yazılarımda palaşmıştım. (KVM kökünden türeyen bu fiilin 4. formu olan bu kelime “ayakta tutmak” anlamına geliyor.) “Zekatı verin” ifadesini de özellikle tercih etmiyorum çünkü “zekat” kelimesine “birisine malının 40’da birini vermek” gibi bir anlam yüklenilmiş; oysa Kur’anda bu kavram “arınmak/temizlenmek” anlamına geliyor. Evet, bir kişi belli bir kısmını ihtiyaç sahiplerine vererek kazancını “arındırmış” olabilir ancak bağlamda parasal bir ifade yokken her yerde “parasal/mali” anlam yüklemek hataya sebep oluyor. Bu yüzden “akimussalate ve atüz zekate” kalıbını ” SALATI AYAKTA TUTUN ve ARINMAYI VERİN/GERÇEKLEŞTİRİN” olarak bırakmayı tercih ediyorum.

Lütfen ayeti bu haliyle düşünerek bir kaç kez okuyalım:

Hiç kuşkun olmasın, Rabbin senin durumunu biliyor. Gecenin üçte ikisinden daha azını, yarısını, üçte birini ayakta geçiriyorsun. Seninle beraber olanlardan bir grup da öyle. Allah, geceyi de gündüzü de ölçüye bağlamıştır. Sizin onu kuşatamayacağınızı bildi de size tövbe nasip etti. O halde Kur’an’dan, kolay geleni okuyun. Sizden hastalar olacağını bildi. Bir kısmının yeryüzünde dolaşıp Allah’ın lütfundan bir şeyler isteyeceklerini, diğer bir kısmının da Allah yolunda çarpışacaklarını bildi. O halde Kur’an’dan, kolay geleni okuyun! SALATI AYAKTA TUTUN ve ARINMAYI VERİN/GERÇEKLEŞTİRİN . Güzel bir ödünçle Allah’a ödünç verin! Öz benlikleriniz için önden gönderdiğiniz iyiliğin, Allah katında hayrını daha çok, ödülünü daha büyük olarak bulacaksınız. Allah’tan af dileyin. Hiç kuşkusuz, Allah çok affedici, çok esirgeyicidir.

Aslında “yalın” düşünürsek, ayette anlatılandan ELÇİ ve beraberindekilerin gece vakitlerinde

Kuran okuduğunu/çalıştığını anlıyoruz. Fakat ne yazı ki ön kabuller, çeviriler ve çevirilere düşülen açıklamalar bizi öylesine meşgul ediyor ki, sonunda Kur'anı karışık/anlaşılmaz/açıklanmaya muhtaç bir metin olarak görmeye başlıyoruz ve Kur'anın yalın olarak anlattığı şeyi kabullenmekte zorlanıyoruz.

Gelin o açıklamalardan bazılarını okuyalım:

Sahâbe-i kiramın bir kısmı, Resûl-i Ekrem'e uyarak gecenin önemli bir bölümünü ibadetle geçiriyorlardı. Sabaha ne kadar kaldığını kestiremediği için ihtiyaten bütün gece ibadet eden ve ayakları şişenler vardı. Ümmet-i Muhammed'in buna güç getiremeyeceğini bildiği için Cenab-ı Hak bu tarzda gece ibadetini onlara farz kılmadı. Namazda Kur'an okunduğundan burada gece namazının mecâzen Kur'an okuma ile ifade edildiği ve «kolayınıza geldiği kadar gece namazı kılın» manasının kasdedildiği belirtilmektedir. Âyetin son kısmında, sağlıkta iken yapılan hayırların, ölüm sonrasına bırakılan vasiyete göre daha sevaplı olduğuna işaret bulunduğu, tefsirlerde yer almaktadır.

Bu âyet-i kerîme, sûrenin başındaki gece namazı emrinin mikdârını hafifletmiştir. Beş vakit namaz farz kılındıktan sonra, akşam ve yatsı namazları gece namazı ma'nâsında kalmış; teheccüd namazının farz oluşu sünnete çevrilmiştir, fakat kadri yüksek olan bu ibâdet, Hz. Peygamber (asm)'a farz olarak kalmıştır. (Râzî, c. 15/30, 188)

Bu âyet, sûrenin başındaki gece kıyamını tekrar ele alıp, daha önce farz olan gece namazını, hafifletip sünnet yani nafil ibadete dönüştürmektedir. Dolayısıyla bu âyetin, ilk hükmü neshettiği söylenir. Nesheden bu 20. âyetin Medine'de mi, Mekke'de mi nâzil olduğu konusunda farklı görüşler varsa da, kuvvetli ihtimale göre Medine'de inmiştir. Savaşma izni ve zekât emri, bu ihtimalin karinelerindendir. Bu âyetin hepsi değilse de en azından bir iki cümlesi Medine'de inmiş olmalıdır. Hicretten az önce Mekke'de beş vakit namaz farz kılındıktan sonra, akşam ve yatsı namazları, gece ibadetinin bir parçası olarak kalmış ve teheccüd namazının vaciplik hükmü nâfileye çevrilmiştir.

“Gece namazından kolayınıza geldiği kadarını kılın.” Beş vakit namaz farz olduktan sonra gece namazı zorunlu bir ibadet olmaktan çıkmış; ancak, 17:79’da bildirildiği gibi, teheccüd namazı Peygamberimize özgü bir namaz olarak devam etmiştir. Namazdan “Kur’ân okumak” şeklinde söz edilmesi ise, bunun namazdan bir rükün olduğunu ve içinde Kur’ân okunmayan bir namazın sahîh olmayacağını göstermektedir.

Ayetin açıklaması olarak yazılanları hiç bilmiyor olsak ve bu açıklamalar çevirileri etkilememiş olsa “ayet gece kalkıp Kuran okumayı” söylüyor deriz. Fakat mesela “Kuran oku diyor ama o kastettiği namazda okumak” , gibi yönlendirmeler bizi ayetten uzaklaştırıp başka alanlarla uğraştırıyor. Bu uğraşların bir kısmını yukarıda sundum. Daha fazlasını biraz araştırırsanız bulabilirsiniz. Ama ben bu yazıda ayetin bize Kurânı anlama noktasında müthiş ipuçları sunduğunu söylemeye çalışacağım.

Konumuza şu soruyu sorarak devam edelim:

Elçi ve arkadaşlarının gece Kuran’ı anlamaya çalıştıklarına neden hiç ihtimal vermiyoruz?
Neden sabahlara kadar “namaz” kılmaları bize daha anlaşılır geliyor?

Bu soruyu daha fazla açmak ve bir cevaba ulaşmak için ayeti biraz daha derinlemesine incelemeye çalışacağım:

Arzu edenler için kelime kelime ayet:

inne	: muhakkak
rabbe-ke	: senin Rabbin
ya’lemu	: bilir
enne-ke	: senin olduğunu
tekûmu	: ayakta duruyorsun
ednâ	: daha az
min suluseyi	: üçte ikisinden
el leyli	: gece
ve nısfe-hu	: ve onun yarısı

ve sulse-hu	: ve onun üçte biri
ve tâifetun	: ve bir topluluk
min ellezîne	: onlardan, olanlardan
mea-ke	: seninle beraber
ve allâhu	: ve Allah
yukaddiru	: takdir eder
el leyle	: gece
ve en nehâre	: ve gündüz
alime	: bildi
en len tuhsû-hu	: onu asla hesaplayamayacağınızı
fe	: böylece, bunun için, bu sebeple
tâbe aleykum	: sizin tövbenizi kabul etti
fe ikraû	: artık, o halde okuyun
mâ	: şey
teyessere	: kolay gelmek
min el kur'ânî	: Kur'ân'dan
alime	: bildi
en se-yekûnu	: yakında olacak
min-kum	: sizden (bir kısmınız)
mardâ	: hasta
ve âharûne	: ve diğerleri
yadribûne	: dolaşırlar
fî el ardı	: yeryüzünde
yebtegûne	: isterler, ararlar
min fadli allâhi	: Allah'ın fazlından
ve âharûne	: ve diğerleri, diğer bir kısmı
yukâtilûne	: savaşır, savaşacaklar
fî sebîli allâhi	: Allah'ın yolunda
fe ikraû	: artık, o halde okuyun
mâ	: şey
teyessere	: kolay gelmek
min-hu	: ondan
ve ekîmû es salâte	: SALATI AYAKTA TUTUN
ve âtû ez zekâte	: ve zekâtı verin/ARININ
ve akridu	: ve borç verin
allâhe	: Allah
kardan	: borç
hasenen	: güzel
ve mâ	: ve şey
tukaddimû	: takdim edersiniz
li enfusi-kum	: nefslerinizi için, kendiniz için
min hayrin	: hayırdan, hayır olarak

tecidû-hu	: onu bulursunuz
inde allâhi	: Allah'ın indinde, katında, yanında
huve	: o
hayren	: daha hayırlı
ve a'zame	: ve daha büyük, en büyük
ecren	: ecir, ücret, mükâfat
ve istagfirû allâhe	: ve Allah'a istiğfar edin, tövbe edip Allah'tan mağfiret dileyin
inne allâhe	: muhakkak ki Allah
gafûrun	: gafur olan, tövbeleri kabul edip bağışlayan, mağfiret eden
rahîmun	: rahîm olan

Ayette geçen “gecenin üçte ikisinden daha azı, yarısı, üçte biri” nereden geliyor?

Bunun için ayeti en baştan incelemek lazım:

73:1 Ey müzemmil (ZML kökü Kuranda sadece 1 kez bu ayette geçtiği için, olası bulduğum anlamları yazıyorum: Evine kapanan/örtüp bürünen/ ağır yük yüklenen)

73:2 : “Bazı geceler hariç, geceleyin ” veya “gecenin ilerleyen bir vaktinde” veya ” birazı hariç olmak üzere geceleyin” KALK (KVM)

Bu noktada “kalk” diye çevrilen kelime KVM. Bir önceki ayeti “bürünen, yatağına yatmış uyumakta olan” olarak anlayınca devamında geçen KVM fiiline de doğal olarak uyan, yatağından çık vb. anlamı veriliyor. Oysa ki KVM fiili şu anlamlara geliyor: Kalkmak, dikilmek, yükselmek, yukarı kalkmak, dikilip ayakta durmak, ayaklanmak, doğrulmak; devam ve sebat etmek, bir işin idaresini üzerine almak, bir işi yapmaya azmetmek, gözetip korumak, yönetmek, yürütmek, sıraya koymak, düzenlemek, kurala bağlamak, nezaret etmek, kurmak, doğrultmak, korumak, dik tutmak, hakkını gözetmek; kırırdamadan veya sağlam duran, yükselmiş, ayakta; duruş, boy, endam, saygınlık, rütbe. Kıymet, geçimlik, geçim kaynağı. Öte yandan “Gece kalkmak” tabiri ayetin yanlış anlaşılmasına sebep oluyor. Kuran da gece (LEYL) güneşin battığı andan itibaren başlar. Güneşin doğması ile biter. Yani

uykudan uyanmak gibi bir atıf söz konusu değil. Birisine “ne çok çalışıyorsun bütün gece ayaktasın!” dediğimiz zaman, o kişinin biraz uyuyup gece çalışmak için geri kalktığını anlamayız.

Dolayısı ile ayette “müzemmil” durumunda olan kişiye (başta ilk muhatap ELÇİ) bir işe girişmesi emrediliyor. Buradan müzemmil kelimesi hakkında “o işi yapmaktan bir sebeple geri duran” anlamını çıkarırsak sanırım çok uzak bir çıkarım yapmış olmayız. Çünkü devamında bir iş emrediliyor.

73:3 Yarısında veya yarısından biraz önce.

73:4 Yahut buna biraz ekle! Ve Kur’an’ı ağır ağır, düşününe düşününe oku!

İşte ayetin can alıcı kısmı da aslında burası. Esas emredilen “Kuran’ı düşününe düşününe, anlamak için okumak”. Yukarıda bir soru sormuştum, o soruya devam edelim: Sizce bu ayete ilk muhatap olan ELÇİ, namaz kılması gerektiğini mi anlamıştır?

Şimdi ayetin Arapçasını yazacağım ve daha çok şaşıracaksınız:

Arapça transkript: Ev zid ‘aleyhi ve “rattili-lkur-âne tertîlâ(n)”

Ayette geçen ““rattili-lkur-âne tertîlâ(n)” ifadesi neden düşününe düşününe oku diye çevriliyor? Orada “okumak” kelimesi yok.

Hemen Kuranda geçen RTL köklerini araştırıyoruz. İki ayette RTL kökü var ve sadece Kuran için kullanılmış. Birisi zaten incelediğimiz ayet. Hemen diğerine bakalım. Önce Arapça bilmeyenler de kelimeleri görebilsin diye Türkçe transkriptini ve ardından geleneksel bir çeviriyi yazacağım.

Vekâle-Ilezhîne keferû levlâ nuzzile ‘aleyhi-lkur-ânu cumleten vâhide(ten)(c)kezâlîke linu’sebbite bihi fu-âdeke ve rattelnâhu tertîlâ(n)

İnkâr edenler, “Kur’ân ona bir defada topluca indirilmeli değil miydi?” dediler. Biz onu senin kalbine iyice yerleştirmek için böylece yaptık ve onu tane tane okuduk.

Gördüğünüz gibi ayette “rattelnâ - tertilen” ifadesi var ve maalesef çoğu çeviride ikinci RTL “okuduk” diye çevrilmiş. Oysa Kuranda “okumak” fiili zaten mevcut.

Şimdi “okuma” fiilini kullanmadan çevirenlerin çevirilerini arka arkaya paylaşıyorum:

Kâfirler; Allah’ın ilâhlığını ve rabliğini bilerek reddeden kimseler: “Kur’ân o’na bir defada topluca indirilmeli değil miydi?” de dediler. Biz, onu senin kalbine iyice yerleştirelim diye böyle parça parça indirdik. Ve Biz, onu tane tane/ birbirine karıştırmadan vahyettik. (Hakkı Yılmaz)

İmdi, hakkı inkara şartlanmış olan kimseler: “Kur’an ona bir bütün olarak bir kerede indirilseydi ya!” diyorlar. Oysa, Biz onu (sana) böyle tutarlı bir bütün oluşturacak şekilde belli bir düzen içinde ağır ağır vahyediyoruz ki onunla senin kalbini pekiştirelim. (Muhammed Esed, ayet dipnotu : Rattelnâhu tertîlen şeklindeki özlü ifade, “[bir şeyin] parçalarını, bütünü meydana getirecek şekilde bir araya getirip, onlara uygun bir düzen vermek” ve bir de “bütüne iç tutarlılık sağlamak” gibi paralel anlamlar ihtiva etmektedir.)

Bir de inkarda ısrar edenler dediler ki: “Kur’an ona topyekün olarak indirilseydi ya!” İşte Biz, bütünü oluşturan parçaları ait oldukları yere biri diğerini açıklayacak şekilde yerleştirerek, onunla senin iç dünyanı inşa edip pekiştirelim diye böyle yaptık. (Mustafa İslamoğlu)

Esasında Türkçeye çevirirken “ayetleri düşününe düşününe oku” ifadesi çok ayrıksı bir çeviri anlam değil fakat; biz Allah hangi kelimeleri kullandı ise ona sadık kalmak zorundayız; yoksa sürekli iskalarız.

Şimdi soruyorum; madem Allah Elçi’sine “rattelnâhu tertilen” dedi, siz hiç “parçaları ait oldukları yere biri diğerini açıklayacak şekilde yerleştirecek” bir okumaya “namaz” da yapabildiniz mi?

Ama maalesef “tertil” de anlamı kaydırılan kavramlardan birisi olmuş ve Kurani harfleri doğru çıkararak (tecvit) , yavaş yavaş hatta makamlı okumak, güzel sesle okumak vb. gibi anlamlara büründürülmüş.

Ancak Kuran bize her türlü delili sunuyor. Paylaşacağım ayet ELÇİ’nin Kurani çalıştığının en önemli delillerinden. Tabi “iman” kelimesinin “güvenmek/emin olmak” anlamına geldiğini bilenlere...

2:285

Amene-rrasûlu bimâ unzile ileyhi min rabbihi velmu/minûn(e)(c) kullun âmene bi(A)llâhi ve melâ-iketihî ve kutubihî ve rusulihî lâ nuferriku beyne ehadin min rusulih(i)(c) ve kâlû semi’nâ ve ata’nâ(s) gufrâneke rabbenâ ve-ileyke-lmasîr(u)

Elçi, Rabbinden kendisine indirilene inandı (iman etti yani emin oldu/güvendi) , inananlar da (iman etti yani emin oldu/güvendi). Hepsi, ALLAH’a, meleklerine, kitaplarına ve elçilerine inanırlar: “Elçilerinin hiçbirisi arasında ayırım yapmayız.” Derler ki: “İşittik ve uyduk. Rabbimiz bizi bağışla; dönüş sanadır.”

Bu ayet meseleyi çok açık ve net olarak ortaya koyuyor. Elçi kendisine inen ayetlere nasıl iman edecek? (Zaten kendisine vahiy geliyor) Tabi ki çalışarak, üzerine düşünerek... Bakın elçi için kullanılan edimin aynısı beraberindekiler için de kullanılmış. Çünkü onlarda aynı ELÇİ gibi Kurana çalışıyorlar. Peygamberin sünneti (izlediği yol) işte budur!

Müzemmil suresini incelemeye devame delim. Birazdan hala anlamayıp peygamberi hala gece uyandırıp ayakları şişene kadar ibadet ettirmeye çalışanların ısrarına şahit olacağız:

73:5 Biz sana ağır bir söz bırakacağız / (sorumluluğu) ağır bir mesaj tevdi edeceğiz.

Elçi gündüz insanların sorularına cevap verecek. Kuranın buyrukları doğrultusunda bir yaşam düzeni kurmak için mücadele edecek. Ayetleri çok iyi bilmek zorunda, ayetler arasındaki ilişkiler çok iyi bilmek zorunda. Bu çalışmayı yapmaya gündüz vakti yok. Ama bu çalışmanın yapılması lazım.

73:6 İinne nâşietel leyli hiye eşeddu vat'en ve akvemu kîlâ(kîlen).

Burada bilerek ayetin Arapça okunuşunu yazdım. Kelimeleri görebilin diye. Bakın ayette geçen “nâşietel leyli” ifadesini bazıları nasıl çevirmişler:

Şüphesiz gece ibadetinin etkisi daha fazla, (bu ibadetteki) sözler (Kur'an ve dua okuyuşlar) ise daha düzgün ve açıktır. (Abdülbaki Gölpınarlı)

Şüphesiz gece ibadetinin etkisi daha fazla, (bu ibadetteki) sözler (Kur'an ve dua okuyuşlar) ise daha düzgün ve açıktır. (Diyanet İşleri yeni çeviri)

Doğrusu uyanmak (ibadet dünyasına) adım atmak bakımından daha metanetli, söz bakımından da daha tutarlıdır. (Kadir Çelik)

Gerçekten gece kalk(ıp ibadet et)mek daha oturaklı ve (geceleyin) söz (du'a) daha etkilidir. (Süleyman Ateş)

Nereden çıktı “gece kalkmak” bu ayette? Az önce KVM fiilini de “uykudan uyanmak için kalkmak” anlamı verdiniz, “nâşietel leyli” ifadesine de!

Ayette geçen NŞE kökünden türeyen bu kelime Türkçeye “inşa etmek” olarak giren anlamda kullanılmış.

O halde ayetin doğru çevirisi şunlar olabilir:

“elbet (şu) gece dirilişi var ya: işte o pek derin bir iz bırakır ve okuyuş açısından daha bir etkilidir; ”

“Kuşkusuz gece fikir inşası çok daha etkili ve ifade açısından daha uygundur”

“Gecenin yeni oluşum etkinliği, rahat rahat çalışabilme bakımından daha güçlü, söz bakımından daha etkilidir.”

73:7 Üstelik gündüzün seni bekleyen bir yığın görev vardır./ halbuki gündüzleri seni meşgul edecek yığınla iş var,

Yukarıda Elçi'nin neden gece Kuran çalışması gerektiğini tahminen anlamıştık fakat ayet bize bunu tekrar söyledi/hatırlattı/pekiştirdi.

Müzemmil Suresi 20. Ayeti anlamak için ayetin başına gitmemiz gerekti. Ve bu ayetlerde ELÇİ'ye gecenin belirli bir bölümünü Kuran çalışmak için ayırması gerektiğinin ve bunun neden böyle olması gerektiğinin öğretildiğini gördük. Tüm kelimeleri tek tek inceleyerek ve başka ayetlerle de bunu delillendirdik. Kelimelerin de delili ile anlıyoruz ki ayetlerin ana teması "Kuran anlamak". Ayetlerden çıkarıyoruz ki:

1.Kuran tertil üzere bir Kitaptır (ayetlerin arasında bir çok ilişki dizilimi vardır)

2.Gece saatleri inşa için en uygun vakitlerdir.

3.Kuran gece "çalışılmalıdır"

Son olarak "Kurandan kolayınıza geleni okuyun" ifadesi hakkında görüşlerimi yazmak istiyorum:

Eğer bütün birbiri ile ilişkili parçalardan oluşuyorsa, bütüne ulaşmak için en basit parçadan başlamak gerekir. Her insan teki farklı donatılmıştır. Kuran bağlamında herkesin kolayına gelen farklı olabilir. Kurandan kolayına geleni okumak demek, bütüne giden yolda önce temel kavramları oturtarak üzerine "inşa" ede ede gitmek demektir.

Ben bunu Kurani anlamak üzere okumaya başladığımdan beri bizzat yaşıyorum. Kurani çalışan arkadaşlarım da aynı yoldan geçmişler. Bu yaklaşımı göstermeyenler zamanla Kurandan uzaklaşıyorlar; çünkü Kitabın söylediği yolu izlemiyorlar. En temel kavramlar hakkında emin olmadan iman) daha büyük meselelere girişiyorlar. Sonunda da işin içinden çıkamayıp toptan bırakıyorlar.

Kurana güvenmeyenlerin bir grubu onun “anlaşılamaz” olduğunu söyleyip “kafasına göre mana veren dinden çıkar”, “bunc alim anlayamamış da sen mi anlayacaksın” gibi rahatlama alanlarına sığınıyorlar. Onlara Kurandan sunulan net deliller işlemiyor maalesef. Çünkü Kurana güvenmiyorlar. Kendilerine hiç güvenmiyorlar.

Kurana güvenmeyenlerin bir diğer grubu da “işte kadınları dövün yazıyor”, “işte öldürün asın kesin yazıyor” gibi artık bıkkınlık veren bahanelerle Kitabı hakkıyla (Kitapta verilen yönetime sadık kalarak) okumaktan geri duruyorlar.

Kuranda henüz anlayamadığım ya da anladığımı sandığım birçok ayet var, ama biliyorum ki zamanla anlayacağım. Çünkü geriye dönüp baktığımda bunun hep öyle olduğunu gördüm.

Yazının bir amacının da SALAT kavramını anlamak olduğunu yazmıştım. Bu noktada yazı boyunca gerekli açıklamalarımı yazdım. Ama özetler isem bu ayette de SALAT kelimesinin bir ritüel anlamına gelmeyeceğini gördüm. Hele hele Kurandan kolayınıza geleni okuyun, tertil üzere gibi kullanımlar beni bu ayette SALAT’ın namaz ritüeli anlamında kullanılmayacağına iyice ikna etti.

Lütfen siz de ayeti çalışınız. Görüşlerinizi/bulgularınızı/fikirlerinizi paylaşırsanız sevinirim.

Bu yazı da konu ile ilgili :



• [Maide suresi 58. ayet : Çağırma mı çağrılmak mı?](#)



• [Yalnız senden yardım isteriz ne demek?](#)

[Yalnız senden yardım](#)



•

[Salat nedir? | 2:83](#)



•

[Salat Nedir 2 - Bakara 43-45](#)



•

[Evleri namazı kılınacak yerler yapmak mı](#)

[evleri kible edinmek mi?](#)



•

[Salat ne anlama geliyor?](#)

